

nerati se sprejemajo in velja
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

N.ročnino prejema opravišтво
(administracija) in ekspedicija na
širšem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr
za polleta . . . 5 " —
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo v Hilšerjevi ulici
šte. 6.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

Smrt Mehemed-Alia.

Uporni Albanci mohamedanske vere so Mehemed - Alia pašo z vsim njegovim spremstvom vred umorili, in hišo, kjer je stanoval, zažgali. Njega je bil namreč turški sultan poslal, da bi Albance pomiril, ker so se grozili svojim krščanskim sosedom, Srbom, Črnogorcem, Grkom, Avstrijancem, ter hočejo boj zoper kristjane nadaljevati v kljub sklepu berlinskega miru, s svojimi lastnimi močmi, brez pomoči turške vlade. Da so zdaj tega poslanca svojega cesarja umorili, smatrajo vsi listi za dokaz, da porta nema nobene moči več nad svojimi lastnimi podložniki, in da taka država, ki ni v stanu brzditi krvoločnosti svojih fanatičnih mohamedanskih narodov, ni vredna, da obstoji.

Turkoljubni listi so Avstriji svetovali, naj sklene s Turčijo pogodbo zaradi Bosne, češ, potem se bo vse v miru naredilo, ne bo več kri tekla, upor bosenskih begov in agov bo prenehal. V to svrhu so hoteli žrtvovati čast države. Zdaj se pač vidi, kako napako bi bili mi s tem naredili. Albanci niti ne poslušajo več sultanovih ukazov in ubijejo njegovega poslanca. Nedvomljivo je, da visoka porta tudi do bosenskih begov nema nobenega vpliva, več. Saj so v Sarajevu odstavili turško - cesarske oblasti in so se na svoje roke pripravili na boj zoper Avstrijo. Mi bi se morali boriti s fanatičnim mohamedanskim prebivalstvom, in če sklenemo s Turčijo deset konvencij namesto ene. Dobro je, da naš svetli vladar ni poslušal teh turkoljubnih svetov.

V pogledu na dogodek umoritve Mehameda Alia paša pa se nam vriva vprašanje,

kaj bo iz Turčije? Le polovico evropskega zemljišča jej je berlinski kongres še pustil, in še v tej polovici ni zmožna vladati in narodov brzdati, ter jih prisiliti, daspoštujejo njene ukaze. Turški prijatelji, ki so se toliko potrudili, da bi Turčijo ohranili in jo obvarovali razpada, ki so hoteli celo njeno celokupnost garantirano imeti ter so še Avstriji prigovarjali, naj postane pokroviteljica Turčije, da jej nihče ne sme nič žalega storiti in nič vzeti, — bodo pač sami sprevideli, da se njih ljubljenska več rešiti ne da, da poka in razpada na vseh koncih. Vlada v Carigradu bo kmalo osamljena in nasproti prekucijam po raznih delih države brez sveta in pomoči, kakor pravi šaljiva pesem:

„Auf dem Dache sitzt ein Greis,
Der sich nicht zu helfen weiss.“

Smeš se nam vsiluje, če pomislimo, kar se nam je svetovalo, naj s to državo v zvezo stopimo! Danes so umorili Mehameda - Alia, jutri bodo morda sultana, kojega beseda že davno nič več ne velja. Mi smo z mohamedani v vojski, Srbi bodo morda v kratkem, — sultan pa pravi, da nič ne more zato, in da je naš prijatelj! Skoro ne bomo vedeli, kdo prav za prav na Turškem vlada. Vidimo le eno trdno voljo, in ta je mohamedanski fanatizem, ki besno v boj in lasten pogin sil.

Iz Bosne

te dni ni došlo nobenih posebnih novic. Iz Zagreba se naznanja, da po naznanilih oglednikov stoji pri Bi haču Zachovi brigadi nasproti 9000 vstajnikov, pri Ostrovcu pa 3000 rezervistov. „K. Post“ celo poroča, da so naši po

skupnem napadu Bihač vzeli. Polkovnik Le Gaya, ki je bil 7. t. m. pri Bihaču ranjen, je v Karlovcu umrl.

Iz Bosne, 9. sept. (Izv. dopis.) V petek 6. t. m. so naši hrabri vojaki napadli Ključ, po naravi dobro vtrjeno in zavarovano gnezdo med Banjoluko in Travnikom, kjer je že dolgo časa tičalo neki mnogo tisuč turških vstajnikov. Streljalo se je neprenehoma od 8. zjutraj do 9. zvečer. Naši so si prisvojili visočine v okolici, a Ključa samega, stoječega v strmih pečinah, niso mogli vzeti. Imeli so na večer blizo pol drugi sto ranjenih, največ hrabrih Dalmatincev od 22. regim. Weber. Obrist Jansky že v Banjaluki 14. avgusta na hrbtu nekoliko obstreljen je — ne zmeneč se za še ne zaceljeno rano — vodil napad. Precej v začetku mu je sovražna krogla ubila konja, a on hitro zasede družega in navdušuje vojake. Žali Bog, da dobi slednjič junak tudi sam svinca v nogo; pa pravijo, da tudi ta rana ni nevarna. Danes je došla vesela novica, da je Ključ padel, pa tudi tužna, da imajo naši tam do 200 mrtvih.

Neresnično je, kar Vam je nekdo v šte. 96. „Slovenca“ poročal o Banjaluki, da je namreč tamkej po odbitem vstaškem napadu in dobljeni zmagi general Samec ukazal mesto pleniti. Avstrijski generali avstrijskim vojakom ne dajejo takih ukazov. Jaz sem bil tisti čas v Banjaluki in mi je znano, da je general Samec sicer zapovedal našim vojakom prodirati v turške hiše, pa le zato, da so pobrali orožje, kjer so ga kaj našli. To so tudi vrlo spolnovali ter nanesli silno veliko handžarov, revolverjev in raznoterih pušk starega in pa

O inkviziciji.

(Po Hefelu pr. P. Chrysógon M.)

(Dalje.)

Iz tega vidimo namen in državni značaj inkvizicije; v novejem času se je pokazala tudi resničnejša ocenitev te naprave in njenih učnikov. Resnici na ljubo, a ne inkviziciji dodamo še te opazke o kakovosti tega sodišča.

I. Inkvizicijo pogosto sodijo po načelih 19. stoletja, mesto po onih 15. in 16. in zatorej krivično. V srednjem veku je veljal nazor, da odstopanje od vere je veleizdajstvo in le spoznavalec državne vere, da je zanesljiv državljan. Kdor se ne more na to stabilše postaviti — kar mora vsak povestničar, ako če pravičen biti — ta nikdar ne bode nepristransk. In ravno taki so jo največ opisovali, katerim je morala pomanjkljivo znanje namestovati domišljija in puhli izrazi. Takrat je po vsem svetu veljalo načelo: „cujus regio illius et religio“, na katerem načelu je stala inkvizicija in ktero načelo so protestantje prav dobro izkoristili za-se. N. pr.: Volilni knez Friderik III., dosedaj luteranec, prestopil je pozneje h kalvinstvu, kar so morale storiti vse občine

njegove dežele ali pa so bile pregnane. Njegov sin Ljudovik uvel je 13 let potem, t. j. leta 1576 zopet luteranstvo, pregnal kalvinske pridigarje in učitelje in prisilil podložnike se poluteraniti. Janez Kazimir pa je zopet upeljal kalvinstvo. Palatin je moral tedaj v dvajsetih letih trikrat spremeniti vero. Kdor tega ni storil, je bil najostreje kaznovan. Še le verski mir l. 1555 je pridobil poddancem alternativo španjsko: ali knežjo vero sprejeti ali pa izseliti se. Kdor se je le na videz spreveril — to so kmalo zasledili — gorje mu! Na Nemškem še pravim — suženskim — spreobrnencem niso hoteli verjeti in odločeni so bili od vseh državnih služeb.

II. Pozablja se tudi prevelikrat, da je bilo kazensko pravo ondaj veliko trje in huje nego je dandanes. Čemur se dandanes z malo kaznijo zadosti, temu se je ondaj moralo s smrtjo. Še imamo iz one dōbe zaglavnosojlni red Karla V. „Carolina“, od l. 1532, ki jasno priča, kako ostra je bila za one dōbe zaglavna pravica. Tako n. pr. je bila postavljena na bogokletje ali devicoskrunstvo kazen na telesu, življenju in udih; pederastu in sodomitu zapretno je bilo z ogojem; čarovniku

s smrtjo. Enako okrutne so bile kazni o golo državljanskih stvarih. Narejavce in izdajavce ponarejenega denarja čakala je n. pr. smrt na germadi. Kdor ni dajal prave mere in tehte, je bil s šibami bit, in če je bila stvar velika, bil je obglavljen. Tatovi, ki so ulomili, naj so ukradli veliko ali malo, prišli so na vešala, izbodli so jim oči, odsekali roko itd.; ponovljena tatvina je bila brez milosti tekoj s smrtjo kaznovana. Taka je bila tudi na Francoskem; najmanjši prestopok proti varnosti na cesti bil je z usmrtenjem kaznovan.

Idimo še bolj nazaj v zgodovino. Najdemo li več človečnosti, usmiljenja? Ne; še okrutnejše so bile kazni, posebno teznava; in Karlovo kazensko pravo je v primeri s poprejšnjo pravico še mehko. One dobe, ki je rodila inkvizicijo tistega časa, najučenejši in najliberalnejši mož Gerson, kancelar pariške univerze, je zoper papeže in kardinale celo smrtno kazni priporočal, ako bi kaj cerkvi sovražnega učinili. Če so se Gersonu tako drastična sredstva zdela pravična, kaj je hotel na Španjskem pričakovati krivoverec in zločinec, od kterega roke je kapala nedolžna prelita kri?

(Dalje sledi.)

tudi najnovejšega dela. Plenilo se je še le, ko je 16. avg. nastal ogenj v mestu, a plenila je zares sramotno druhal naj niže vrste iz mesta in okolice, ne pa avstrijski vojaki. Naj bolj gotovo je ta druhal tudi zažgala ravno iz tega namena. Vendar se gotovega menda ni nič zvedelo, kako da je ogenj nastal. Ko so pri nekterih vojakih zapazili nekatere dragocenosti, se je precej preiskava začela o tem, ktera je pokazala, da so bile to pokradene reči, ktere so vojaki po nizki ceni kupili. General Samec pa je na to zapovedal vojakom razglasiti, da bode prišel pred vojno sodnijo vsak, kdor bi si kaj ptujega polastil.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski je 12. t. m. pričel svoje zborovanje. Navzoči so bili vsi poslanci razun veleč. kneza in škofa, pa dr. Vošnjaka in g. Šavnika. Deželni predsednik je v svojem ogovoru omenjal, da ima sedaj prvič čast navzoč biti v zboru dežele, ki se mu je v kratkem času, kar tukaj biva, resnično priljubila, dežele, v kateri je imel priliko spoznati mnogo za domovino svojo vnetih, delavnih in značajnih mož, dežele, ktere hrabri sinovi so vedno zvesti bili cesarju in se na njegov klic radovaljni podali v boj zoper sovražnika in ki se ravno sedaj prav sijajno odlikujejo v bosenskih bojih. Omenjal je tudi dolžnosti tesne in krepke zveze z Avstrijo, ktera je že toliko stoletij krepka in skrbna varhinja tolikim narodom, ter naposled zboru naznanil, da so cesar viteza Kalteneggerja imenovali za deželnega glavarja, dr. Bleiweisa pa za njegovega namestnika. — Deželni glavar je potem prisegel v roke deželnega predsednika, potem pa v svojem ogovoru opominjal k skupnemu in složnemu delovanju. Tudi on se je spominjal naših hrabrih vojakov na bojišči in svoj govor sklenil s trikratnimi živioklici na presvetlega cesarja. Poslanci so potem storili obljubo. — Deželni glavar se je spominjal tudi cesarjevega očeta, ranjkega nadvojvoda Franca Karlna ter prosil pooblastenja, da sme cesarski rodbini po deželnem predsedništvu sporočiti sočutje zborovo zaradi te bitke z gube. Zatem sta bila dr. Poklukar in vitez Zavinšek izvoljena za vredovatelja, Dežman in Potočnik pa za verifikatorja protokolov. Naznanivši, da imajo poslanci 20 raznih predlogov že pred seboj na mizi je potem deželni glavar sklenil sejo ter za prihodnjo sejo odločil ponedeljek. Na dnevnem redu bodo volitve raznoterih odsekov.

Za deželni zbor štajarski pričele so se 12. t. m. volitve. Narodna stranka sme biti z njimi vsestransko zadovoljna, ker zmagali so vsi njeni kandidati, tudi dr. Šuc je izvoljen proti gosp. Schmittu, ktere ga so nekteri v „Slov. Gosp.“ priporočali. Izid volitve v Slovenjgradu tedaj kaže, da je bil „Slovenec“ o razmerah v tem okraju dobro poučen. Došli so nam telegrami:

Iz Slovenjgrada, 12. septembra: Dr. Šuc je izvoljen s 34 glasovi proti 31 Schmittovim. Slava! Vox populi, vox Dei — glas narodov, glas božji!

Iz Ptuja 12. septembra: Herman veselijno zmagal! (Dobil je 102, okrajni glavar pa le 16 glasov).

Iz Maribora, 12. septembra: Narodna kandidata dr. Radač in posestnik Flucher sta izvoljena. Seidl in pajdaš njegov Seeder sta propadla. (Radeč je dobil 104, Flucher

110, Seidl samo 72, Seeder pa 92 glasov. Predsednik volilne komisije je bil dr. Vošnjak.)

Iz Brežic, 12. septembra: 91 volilcev je volilo enoglasno gospoda narodnega kandidata Žneideršiča.

Iz Ljutomer, 12. septembra: Narodnjak Kukovec izvoljen s 60 glasovi. Hempelj jih je dobil le 16.

Iz Celja, 12. septembra: Narodnjaki sijajno zmagali. Dr. Dominkuš dobil je 183 prof. Žolgar 148 glasov. Prosseg vjel jih je 77, Berks pa le 27.

Če bodo še na gornjem Štajarskem zmagali konservativni kandidati, bo manjšina v zboru štajarskem precej zdatna.

Na Moravskem je propadel minister Chlumecki proti dekanu Wurm-u, kar zopet kaže, koliko imajo sedanji ministri pri ljudstvu še zaupanja.

Politični pregled.

Avstrijske dežele.

V Ljubljani, 13. septembra.

Skupen ministerski svet je te dni obravnaval železnico iz Siska v Novi, toda brez uspeha. Madjari bi vso kupčijo z nekdanjimi turškimi deželami radi na svojo stran spravili, in se ustavljajo omenjeni železnici z izgovorom, da je za zidanje nove železnice potrebna privolitev ogerskega državnega zboru. Hrvatska deputacija, ki je zaradi te železnice prišla na Dunaj, se je hotela pokloniti tudi grofu Andrassyu, pa on je ni pustil pred se. Naši liberalci čutijo, da se jim tla pod nogami že majo, zato tudi v tej reči ne morejo ali nečejo nič storiti, da bi se Madjarom še bolj ne zamerili. Kako dolgo bo vse to še trpelo, tega nihče ne ve, v korist države pa bi gotovo bilo, da bi državno krmilo že skoraj odločnejšim možem prišlo v roke.

V Galiciji je 11. t. m. umrl bivši deželni maršal knez Leon Sapieha. — Društveno tiskarno je policija preiskavala in zapečatila 600 iztisov neke socialistične v poljskem jeziku pisane brošurice.

Vnanje države.

V nemškem državnem zboru bil je Forckenbeck izvoljen za predsednika; namestnika njegova sta Stauffenberg in Hohenlohe-Langenburg. Kandidat središča Frankenstein ostal je proti nasprotnim zedinjenim strankam v manjšini. — Zmešnjave v blaženem nemškem cesarstvu so že tako velike, da se je od neke strani že nasvetovalo, Bismarku izročiti diktatorsko oblast za zatiranje socializma, ne da bi bilo to pri ljudeh zbudilo kako nevoljo. Sicer pa Bismark, piše Reform, ne bode še le postal diktator, on je to že od l. 1866 sim.

Grško ministerstvo je sklenilo nemudoma sklicati vse častnike, podčastnike in vojake, ki so na odpustu. List „Ethnikon Pneuma“ piše, da se je to zgodilo iz resnih vzrokov. Grška je enkrat že veliko zamudila, ker o pravem času ni zgrabila za orožje; to jo je menda zmodrilo, zato se zdaj pripravlja na vojsko in reči se mora, da je čas za to jako ugoden. V Carigradu hudo vre, tudi ob Libanu so se začeli gibati Maroniti, ki z dosedanjim guvernerjem Rustem pašo niso zadovoljni, ter se hočejo podati pod rusko varstvo, ker njihov dosedanji pokrovitelj, francoski zastopnik drži z jako neprijetnim guvernerjem. Še bolj pa preseda Turkom, kristjanom in judom guverner v Damasku, Djedvet paša, ki prodaja službe in vganja reči, ktere se popisati ne dajo. Že večkrat so našli na njegovi palači

nabite oklice, da tega samovoljnega ravnanja prebivalci ne bodo več trpeli. Sirci so najzvestejši in najbolj obdarjeni prebivalci turški. Če tedaj še oni z vlado turško postajajo nezadovoljni, potem Turčiji res ni več moč pomagati. Tudi črnogorski knez Nikita se zopet pripravlja na boj s Turkom, ker mu noče odstopiti v berlinskem kongresu Črnogori pripoznatih pokrajin. Odposlal je že 3 bataljone svojih hrabrih sokolov na meje, 18 topov pa proti Podgorici in Spažu.

Mehmed Ali je hotel neki dva načelnika albanske zveze, Gorega in Kanoglua prijeti in zapreti, kar je pa zbudilo zaroto, ki mu je vzela življenje. Albanski zavezniki hočejo v Carigrad poslati posebno deputacijo, da se opravičijo zaradi umora Mehmed-Alija.

Italija se sicer prijazno dela proti Avstriji in trdi, da zbiranje 40.000 vojakov v severnih pokrajinah nima nobenih sovražnih namenov, vendar poročajo angleški „Daily News“, da se hujskanje politič. društva „Italia irredenta“ čedalje bolj razširja, dasi Garibaldi svetuje dejansko početje odložiti do spomladi.

Španjski list „Diario Espagnol“ poroča, da so v Sevilji na sled prišli zaroti, ki namerava osnovati federativno republiko. Zaprli so mnogo ljudi in zapečatili jako važna pisma.

Izvirni dopisi.

Iz Ljubljane 10. septembra. (Učitelji pa cecilijanci.) Te dneve trajalo je deželno učiteljsko zborovanje. Izprožila se je bila misel naj bi bilo ceciljansko in učiteljsko zborovanje ob istem času, da bi imeli gg. učitelji, posebno z dežele, priliko slišati liturgično petje, ktero zopet ožveti, gojiti in razširjevati, je ceciljsko društvo v ljubljanski škofiji nalogo prevzelo. Učitelji naj bi se sami prepričali, kakošno je prav za prav to petje, ki ima dozdej, kakor znano skoro več nasprotnikov kot prijateljev. Kakor se je bralo, je odbor ceciljske družbe opozoril sl. deželni šolski svet, da bo njen občni zbor 25. julija. Takrat se pa zbog šol po deželi učitelji, se vé niso mogli sniti. Kar se v nedeljo naznani predsedniku ceciljske družbe, da je sl. dež. svet učiteljstvu razposlal okrožnico ter jim gorko priporočal, naj se vdeležé velike maše, pri kateri imajo zdaj priliko slišati pravo petje v cerkvenem duhu. Odbor na to že ni mislil, meneč da je morda dež. šolski svet dotični nasvet ad acta položil. Zato je višji želji odbor vstregel, predsednik s porazumljenjem pevovodje g. Försterja slovesno mašo odločil za torek ob 8. uri pri sv. Jakopu. Tjekaj me je vlekle enkrat slišati to petje, ki je gotovo, sem si mislil, prav liturgično in v cerkvenem duhu. Stopim v cerkev, kjer je bilo že veliko ljudi zbranih, ktere je tudi menda radovednost privabila, kakor mene. Da si bo pevovodja kaj dobrega izbral za produkcijo, to je tako pričakovati, ko je vedel, da mu kritik ne bo manjkalo. Mogoče, da „Glasbenik“ ali kateri drugi časopis prinese kritiko iz strokovnjaškega peresa; jaz vam želim le priobčiti, kak vtis je produkcija na me napravila. Omenim pa, da jaz nisem nikakor muzikalično izobražen, ampak sodim le po svojem okusu in posluhu in tisti mali vednosti, ki sem si jo svoje dni pridobil. Zato tudi ne vprašam, kateri komponisti so bili zastopani, ali so dela iz najnovejših dni ali iz srednjega veka. Tako tudi ne vem, ktere kompozicije so se pri tej produkciji pele. —

Duhovstvo pristopi, orglje zaigrajo; kmalo

zapoje pevci na koru „Justus ut palma“. — glasovi, spremeni glasov z orgljami čudno in nanavadno . . za me nevgodne, ptuje, tako kakor sem včasih v stolnici slišal. A ta neprijazen vtis pri introitu se mi koj razgubi, ko zadoné mlo topeči se glasovi „kyrie eleison“ . . . V tem se razodeva občutek tega, kar se izrekuje. A še bolj me je iznenadila „gloria“ izvrstno izpeljana. Izgovarja se tako pravilno, da kdor latinsko razume, vsako besedo določno sliši ter bi si jo lahko zabilježil. Zdi se mi, kakor bi se recitiralo, kakor bi se ob enem hotelo moliti ne le v piti in peti, kakor je pri figurativnih mašah navada, da se s pavkami bije in trobi z rogovi, kakor bi se kor rušil. In kolikor vem, ravno to hoče cerkev odpraviti ter večjo pobožnost (devotio) vdihniti skladbam. Kolikor jaz kot laik sodim to skladbo, je ona tako osnovana; glasovi se ravnaajo po mislih, ki so izražene v tekstu himna angeljskega. Forte in piano stojita tam, kjer pomen besed to zahteva. Določno glasno doni: laudamus te, benedicimus te . . . pristrčno skesano nasproti: Domine Deus . . . Agnus Dei . . . qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Quoniam tu solus sanctus, tu solus Altissimus . . . se zopet razlega v krepkem zboru; glasovi se tako melodično pretaplajo nizki, srednji in visoki, da sem se čudil; pri besedi Altissimus so že zvuki naznanili, da je on naš Bog res naj Višji. Slavospev angeljski se konča s krepkim Amen — v moji duši odmeva Amen. —

Poje se graduale „O s justis“ kot se moli pri altarju, med tem, ko duhovni opravljajo ceremonije pred evangelijem. Milobno doni vmes dvojni alleluja; graduale ni slišati tako osorno — rezko kot introitus. —

„Credo“ zapoje mašnik — in koj brez daljnega cincanja z orgljami, kot je sploh navada — nadaljuje zbor „patrem omnipotentem“ Sam ne vem, kaj bi bolj občudoval, prelepo stapljanje zvokov, lepo vjemanje, ali razločno naglaševanje stavkov, ali logično izpeljano kompozicijo v tem pomenu, da so forte, mezzo piano tam postavljeni, kjer jih tekst zahteva. Tu se nahaja samosvest, s katero mora moljevec „credo, verujem“ izrekat pred vsem svetom, določnost pri raznih resnicah, zapopadenih v besedah, nježna miloba tam, kjer mora človek v svoji ničevosti usmiljenje božje ponižno moliti. „Et incarnatus est . . .“ je tako rekoč vrhunec vsega čudodelstva božjega — kar hoče tudi kompozicija naznaniti, kar se je meni klasično dozdevalo. Crucifixus nasproti naznanjuje neko krutost, ki je v zločinstvu človeštva takrat, ko je križalo nedolžno jagnje. In raduj se zemlja, hoče nadalje zbor izraziti, ko zadoni: Et resurrexit. Vidite, resno in veličastno zatrdi zbot, da zopei pride sodit . . . venturus est iudicare vivos et mortuos. Et unam sanctam . . . ecclesiam . . . zvoki sami opisujejo stan kat. cerkve, zdaj jasni in lahni, zdaj otožno — trpeči, kakor se tudi obličje kat. cerkve jasni in temni v časovnem teku. Amen zdihnem ob koncu s zborom. — Nasleduje offertorij „In virtute tua“ od tega dneva, istega značaja kot graduale. — Odgovarja se menda unisono med spremljanjem orgelj. Pretemno se mi dozdeva, ni tako jasno kot postavim vokalen odgovor Sv. Rešnjega Telesa dan pri obhodu. Napačnega naglaševanja nisem nobenkrat zapazil, kakor se pri celo izurjenih pevcih lahko sliši, n. pr. ravno pri sv. Jakobu: Habemus ad Dominum, mesto pravilnega: Habemus ad Dominum.

Sanctus in Benedictus ste kaj prijazni, mikavne skladbe kot priprava in zahvala za naj večjo skrivnost, ki se takrat ravno vrši na

altarju. Po kaj ljubeznjivim „Agnus Dei“ se zapoje communio: „Amen dico vobis,“ kot se nahaja v missalu. Ti štiri oddelki, introitus, graduale, offertorium in communio so si v skladbi bolj podobni.

Petje je končano. Orglje so se malo rabile, pa pri lepem petju jih jaz nisem nič pogrešal. Kot nestrokovnjak za tiste preludije, ki so nekov konglomerat, jaz tako dosti ne maram. S produkcijo sem jaz popolnoma zadovoljen in prepričan sem se, da ceciljsko petje ni tak bav—bav, kot ga nekteri slikajo. A mnogo pomislikov se mi vendar le vriva. Morda o tem pri drugi priliki.

A kogar bi slišal le zabavljati in zagovarjati stari šlendrijan, tistemu bi svetoval: pojdi in prepričaj se sam in potem govori:

Z Brega pri Trstu 10. septembra. Zelo nas je razveselila novica, da misli slavno društvo „Edinost svoj delokrog razširiti. Gotovi smo, da bode to početje za naš tužni lsterski narod kaj blagodejno in da bode tudi narod po vsem za to hvaležen. Da pa bode najdlje društvo „Edinost“ že precej rodovitna tla, to nam je bil dokaz predvečer rojstva Njih Veličanstva svetlega cesarja Franca Jožefa, ko so se po vsi bržanski okolici zažigali velikanski kresovi in se je z možnarjito tako močno streljalo, da je na daleč odmevalo in da je bilo gotovo marsiktero lahonsko srce prestreljeno. Ta večer je posebno Dolinsko občinstvo s pripomočjo visoko cenjenega gospsda župnika Jana in nadžupana Lovriha na Sacerbski visočini tri velikanske kresove zažgalo in raket v zrak spuščalo. V Dolini je bila tudi razsvitljava. Šolsko poslopje je bilo to noč vse v lučih, da se je po celem bregu zaznalo, da tudi Dolinska šola praznuje preslavno dogodbo rojstva njih Veličanstva, za kar gre čast tamošnjemu nadučitelju, ki je vse iz ljubezni do preslavne Habsburške rodbine učinil ter se pokazal pravega Avstrijskega Slovana.

Tudi pevsko društvo se bode vkrpilo, ker ima na čelu pravo skalo (Petra), ki mu vcepljuje duha pravega Slovanskega značaja; le tako naprej, Peter! To društvo je pokazalo ravno ta dan svojo vzvišeno nalogo; kogar ni ganil ves prizor, ta nima pojma, če hoče biti Slovan in Avstrijan.

Toraj naj bode pozdravljen ta čin društva „Edinosti“ in Bog blegoslovi vse podvzetje vsem nasprotnikom v poduk, da na obalah jadranskega morja prebivajo zvesti avstrijski Slovani. E. Boljunčan.

Domače novice.

V Ljubljani 14. septembra.

(Dr. Aloizij Eger), bivši profesor v Ljubljani, postal je namesto umrlega dr. Mitteisa vodja Terezijanske gimnazije na Dunaji.

(Reservina batalijona domačega Kulnovega polka št. 17) sta včeraj zjutraj iz Trsta po železnici došla v Ljubljano. Eden ostane v garniziji tukaj, eden pa odide v Kamnik.

(Bolnih in ranjenih vojakov) so v četrtek iz Ljubljane 300 in iz Maribora, Ptuja itd. 200 odpeljali v Iglavo na Moravskem.

(† J. Golf.) V Šent-Vidu poleg Zatičine je v petek 6. t. m. zjutraj ob sedmih pri svojih domačih v Gabru previden s sv. zakramenti mirno v Gospodu zaspal pridni in zmožni ljubljanski bogoslovec I. leta gosp. J. Golf. Dopršil je bil gimnazijo v Novomestu izvrstno, in ravno tako vrlo poprijel se véd bogoslovnih, toda huda bolezen in nemila smrt mu je ubra-

nila jih nadaljevati. Bodi součencem in prijateljem priporočen v spominj!

(Iz seje mestnega odbora 10. t. m.) (Konec.) Služba mestnega policijskega zdravnika, za katero so se oglasili trije prosilci, se podeli dr. Francetu Ilnerju. — Trem učiteljem mestnim se dovoli prva službena priklada, glede enega pa se hočejo še obrniti do deželnega šolskega sveta, ker iše ni 15 let v službi. — Vodju Andreju Praprotniku se dovoli za preteklo leto 100 gl. stanovnine, katehetu mestne šole na mahu pa 50 gl. nagrade. — Naprava nekterih novih reči za realko se dovoli. — Pritožba Janeza Podkrajška, ki svoje hiše ni zidal po stavbenih pravilih, se usliši. — Kanal na Cojzovem grabnu se bode delal l. 1879. — G. Potočnik vtemeljuje svoj predlog, poslati peticijo ministertvu, da bi se izdelala železnica iz Siska v Novi, in nasvetuje, da naj jo deputacija mestnega odbora pod vodstvom g. župana izroči deželnemu predsedniku. Dr. Kaltenegger nasvetuje reč še dobro pretresti v magistratu ali posebnem odseku. G. Potočnik se temu nasvetu pridruži in večina ga sprejme s pristavkom, da izvolitev dotičnega odseka 7 udov prepusti g. županu. Konečno je župan odgovoril na 3 v prejšnji seji sprožene interpelacije. Glede obdelovanja mestnega zemljišča na Gradu se še obravnava z gozdarji; hišni posestniki naj svoje pritožbe zaradi žlebov pri strehah naznanijo pri mestnem stavbenem vradu; zaradi nove ceste od mesarskega mosta do kolodvora so se pričeli dogovori z lastnikom Urbasom, katerih vspeh se bode mestnemu odboru objavil v eni prihodnih sej.

(V odsek za pretresanje Potočnikovega predloga o železnici Sisek—Novi) so bili od župana izbrani mestni odborniki Bürger, Dreo, Kalteneger, Petričič, Potočnik in Schöppl, in so imeli 12. t. m. prvo posvetovanje.

(Shod čebelarjev) bode jutri 15. t. m. v Trnovem na Notranjskem po litanjah; čebelarji se vladno vabijo, da naj se ga obilno vdeležé.

(Domovinoslovje za ljudske šole.) Založnik šolske knjižice „Domovinoslovja za ljudske šole“ nam piše, da je ona namenjena učiteljem, učencem in šolarskim knjižnicam v domačo in šolsko rabo. Dobiva se po 12 kr. pri vseh bukvarjih: v Ljubljani, Mariboru, Celji, Gorici, Trstu, Novem mestu in v Ljutomeru. Kdor vzame več iztisov, temu se cena znatno zniža. — Neka nepovoljna tiskovna pomota, namreč ena odvisna ničla se jo z roko iz vseh iztisov čisto odstranila. — Knjiga je vredna, da se razširi mej mladino in narod slovenski.

(Poskušen samomor.) V sredo hotel se je nek deželen brambovec samega sebe ustreliti. Kroglu mu je šla skoz život in rana je nevarna. Vzrok nam ni znan.

Spred sodišča.

(Dalje.)

V nedeljo dopoldne ob devetih se razprava nadaljuje s prebiranjem raznih pisem. Prvo je spričevalo zdravnikovo, da je bil Quarantotto res bolan, dalje so spričevala o tem, da je Benati bil omenjeni večer v družbi prijateljev, da je Quarantotto sila bojazljiv, da se nobeden zatožencev ne briga za politiko, marveč oba pridno študirata, Benati celó najrajši po nemških knjigah, da zabajata le v družbe, ki so avstrijskega duha. Tudi se zvé, da ima Benati brata katcheta v Kopru, ki je ob enem njegov

varuh, Quarantotto pa strica kanonika v Rovinji, je zelo spoštovane in premožne rodovine, dobro odgojen, a ne posebno duhovit.

Prebere se tudi dopis državnega pravdnikstva v Rovinji, ki potrjuje, da je bilo protivstrijskih demonstracij 2. junija skoro po vseh mestih isterskih; razobešale so se trobojne zastave, nabijali po hišah plakati itd. Posebno nesramen je oklic s podpisom „comitato italiano“ do Istrijanov, ki trdi, da so oni po jeziku, šegi in zgodovini Italijani, ki so bili od beneške republike odtrgani in morajo priti nazaj pod laško krono itd. Avstrija se v tem oklicu grdo zasramuje z izrazi, kakoršnih si še zapisati ne upamo; dolži se celó, da laški element zatira in mu mori dušo. — Drug pamflet so zdihljeji Trsta, Ogleja in Pulja do kralja Humberta, kateri naj bi prišel odrešiti jih iz sponov dunajskih in raztegnit Italijo do juliških gorá. Vsi so polni zasramovanja Avstrije, Oglej celó toži, da je Atila razdjal mu le truplo, Dunaj pa mu mori dušo itd. Taki oklici in pisma so bili nabiti v Paznu in Poreči.

Obravnavanje je končano in sodišče stavi do porotnikov čvetero vprašanj — za vsacega dvoje in sicer: 1. sta li res storila to, česar ju dolži zatožba, in po tem kriva hudodelstva veleizdaje? in če tega ne, 2. sta li kriva hudodelstva kalenja javnega miru?

Zoper drugo vprašanje se oglasita oba zagovornika, ker sta zatoženca obdolžena le prvega, ne pa tudi drugega hudodelstva. Državni pravdnik ugovarja temu rekši, da ima sodišče pravico to dejanje uvrstiti pod ta ali oni paragraf postave. Sodišče sklene potem, da zadnje vprašanje ostane. Oba zagovornika naznanita pritožbo ničevosti, če bi bila zatoženca obsojena.

Po vsem tem se oglasi državni pravdnik grof Gleispach z zatožbo. Svoj govor prične s kratkim pregledom dogodeb zadnjih let na Laškem in po avstrijskem Primorju, omenja političnih težen Lahov in lahonov zato, da bi se Trst in Trient odkrušila od Avstrije ter pripela Italiji, ekscesov laških rogoviležev zoper Avstrijo, katerih celó laška vlada ne mara in jih ostro sodi. Na Laškem taki ekscesi za nas niso nevarni, pač pa postanejo nevarni, če se preselijo na naša tla, zato je tako hujskanje proti Avstriji tu vsakako hudodelstvo veleizdaje. Kazni vredno je tudi hujskanje zoper drugi (slovanski) narod, ker je v Trstu in Gorici več Slovanov, ko Lahov. (Ta izpoved graškega državnega pravdnika je vsakako vredna, da se zapomni.)

V daljnem govoru posname s podkupljivo zgovornostjo vse, kar se je v obravnavi pokazalo pričajočega zoper zatoženca, ter sestavi jako umetno in z izvanredno spretnostjo spleteno kito dokazov zoper nju, držeč povsem se pričevanja žandarja Decolla, ki se mu popolnoma verjetno zdi. Po njegovem prepričanju imajo porotniki prava hudodelnika pred seboj, ker vse okoliščine kažejo jasno, da sta res prilepljala in razširjala gori omenjene listke. Namen teh listkov in vseh proklamacij je očitno ta: odtrgati kosove avstrijskih dežel in pridati jih Italiji, ker so zraven listkov z napisi „živijo Humbert I, naš kralj“ povsod bili prilepljeni drugi z napisom „ven s tujim!“ Kdo more ta „tuj“ biti drug, kakor cesar Avstrijski? Ti listki so tudi gotovo v zvezi z gori omenjenimi izdajskimi oklici, ker so se razširjali ob istem času, le po drugih krajih. Po vsem tem se obrača državni pravdnik do domovinskega čutja porotnikov in pričakuje, da bodo zatoženca oba spoznali kriva enega ali drugega hudodelstva! — Govor njegov je bil oratorično lep in popolen, zato je naredil tudi veliko vtisa.

Za njim govori branitelj zatoženca Benati, dr. Zarnik, proti zatožbi in sicer v slovenskem jeziku (dozdaj je bila obravnavana namreč pol nemška, pol pa laška). Tudi on pogleda v zgodovino laških demonstracij proti Avstriji, a je te misli, da si o njih tudi naša vlada ne more popolnoma rok umiti; ker je namreč premalo podpirala slovenski narod, je lahonstvo preveč vzrastlo. (Tu ustavi predsednik govornika rekši, da zoper našo vlado ne pusti govoriti.) Zdaj, ko je laškemu elementu po teh deželah zrastel greben, skuša vlada zadušiti plamen in lovi osebe, a ne vjame vselej pravih, kakor priča ta obravnavana, ktera se je prenesla v Ljubljano iz vzrokov pripravnosti. Kaj pa je prav za prav to, vam hočem razložiti. (Zopet seže predsednik govorniku v besedo rekši, da se razsodba nadsodnije graške ne sme kritizirati.) Ker so tako govorniku za politične refleksije usta zamašena, loti se gole zatožbe in kritizira njene dokaze. Glavna priča je žandar Decolle, ki pa se je pri svoji izpovedbi pokazal tako omahljivega, da mu ni verjeti. Tudi v dokazih manjka veliko sklepnih členov, ki so namesteni le z domišljijami. Listki niso veleizdajalski, taka pobalinska dejanja se kaznujejo politično k večemu s 14 dnevi zopora, kar se je tudi že zgodilo, kakor priča žandar Krainer. Če so oni ki so po cestah to upili, kar je tu na listih zapisano, kaznovani bili tako milo, zakaj naj bi se ta zatoženca ostreje kaznovala? Pa če bilo le res dokazano, da sta to storila! — Oni oklici so norčavi, s temi listki v nobeni zvezi. Demonstracije labonske so tam navadna reč, nikakor nevarne, saj se še okrajno glavarstvo ne zmeni dosti zanje. Zato in ker sta zatoženca očitno nedolžna, nobeden porotnik po svoji vesti ne bo mogel pritrditi zatožbi in obsoditi ju.

Dr. Mošć vpelje zagovor s tem, da tako važna vprašanja, kakor so odtrganje kosov od kake dežele, se ne vršé po takih demonstracijah, kakoršno imajo danes soditi porotniki, to je pokazal berlinski kongres. Zato tudi ti listki nimajo veleizdajškega pomena, kakor je sploh namen vseh demonstracij le ta: opozoriti vélike vlade na želje narodov. Če se godé take reči pri nas, so pač kazni vredne, a nikakor ne veleizdajške. Tudi se ž njimi ni kalil javni mir, vspeha niso imele nobenega — pač ravno nasprotnega. Provročile so dolge rajde kresov na rojstni dan cesarjev ob vsi avstrijsko-laški meji, ki so jih zažgali zvesti slovenski prebivalci. — Zatoženca nista nikakor kriva djanja, kterege sta tožena, po pričah se je nasprotno pokazalo, da sta nedolžna. Edini ki zoper nju priča, je žandar Decolle, vse drugo je le sklepanje. Ali ravno ta žandar se je tako lovil, da mu ni verjeti. Če je prav videl roko, ki se je kvišku stegnila — kar je pa tudi malo verjetno, ker je bil isto noč mlaj — so vendar pravi hudodelniki imeli dosti časa odnesti pete, predno je prišel na okoli za njimi. Pa še tudi — če je bil tako gotov svoje stvari, zakaj ju ni brž prijel? — Potem pretresa govornik še nadrobno zatožbo in njene dokaze in se opira posebno na to, da je njegov klient Quarantotto znane Avstriji prijazne rodovine, se ne peča s politikom in je tako bojazljiv, da si sam ponoči nikdar iz hiše ne upa. Nazadnje se obrne do porotnikov kot politično zrelih možakov, ki bodo pokazali svoj avstrijski patriotizem posebno s tem, da bodo sodili po pravici, ter s tem pokazali, da kdorkoli išče pri pravih avstrijskih domoljubih pravice, jo tudi najde.

Na to odgovarja državni pravdnik, kterege zavračata še oba zagovornika, dr. Zarnik pa

si s svojo opombo, „da je ta pravda politična, drugače bi ne bila sim oddana“ — nakloni tretje posvarjenje od predsednika.

Slednjič posname še predsednik sodišča vso to pravdo in poporoči porotnikom, naj sodijo po svoji vesti in svojem prepričanju.

Porotniki gredó v odločeno jim sobo sklep in ko pridejo čez dobre pol ure nazaj, naznani njihov načelnik gosp. Domladiš, da so porotniki zatoženca za nekriiva spoznali v obeh vprašanjih: v prvem z 10 proti 2, v drugem s 6 proti 6 glasovi. Brž potem je sodišče potrdilo to razsodbo in izpustilo zatoženca, ki sta se podala v družbi veselih znancev iz sodnijske dvorane, ker se državni pravdnik zoper to razsodbo ni pritožil. (Konec sledi.)

Eksekutivne dražbe.

16. septembra. 1. Knific iz Smednika v Kranji. 3. Oberhauserjeva grajščina, 1. Herksel, 1. Novak vsi v Ljubljani. 3. Bramor iz Malih Poljan, 2. Zidar iz Kroharja, oba v Mokronogi. 1. Steržaj iz Gorenjega Jezera, 1. Sterle iz Knujeve njive, 1. Meden iz Osredka, 1. Hiti iz Korela pri Št. Vidu. 2. Frank vsi v Ložu.

Umrlí so:

Od 7. do 11. sept.: Jožef Hofmann, finančni svetovalec 65 l., vsled srčne napake. Franc Vindiš, o. 5 m., za kozami. Katarina Lampe, višjega nad. ž. 97 l., za vtriplj. srca. Marija Portmak, 52 l., vsled slabosti. Avguštin Muzlovič, pos. o. 16 d., za božjastjo. Alojzija Marinko, tov. del. o. 1⁶/₄ l., za sušico. Marija Tomšič, čevlj. v. 53 l., za pljuč. napako. Anton Dular, klobučar 76 l., in Janez Ahlin, hlapec 22 l., za sušico, Emilija Lehmann vrad. h. 15 l., za jetiko.

Telegrafíčne denarne cene 13. septembra.

Papirna renta 60.40 — Sreberna renta 62.35 — Zlata renta 71.41 — 1860letno državno posojilo 111.50 Bankine akcije 807 — Kreditne akcije 242.50 — London 116.20 — Srebro 100.— — Ces. kr. cekini 5.55. — 20-frankov 9.33.

Zahvala.

Vsem prijateljem in znancem. posebno gg. duhovnikom, dijakom in pevcem, ki so 30. avgusta našega preljubega sina

Eduarda Steska,

osmošolca novomeške gimnazije,

k zadnjem počitku spremili, izreka presrečno zahvalo

žalujoča rodbina.

V Zatičini, 12. sept. 1878.

Št. 313.

Razpis učiteljskih služb.

Izpraznjeni učiteljski službi na ljudski šoli v O-pu za II. razred in Boljuncu za III. razred s slovenskim učnim jezikom ste razpisani.

Plače so vravnane po deželni postavi za Istro od **3. novembra 1873.**

Prosilci naj svoje prošnje s potrebnimi prilogami po svojih šolskih vradih v 14 dneh po 1. objavljenju tega razglasa sim pošljejo.

C. kr. okrajni šolski svet v Kopru (Capodistria) 7. sept. 1878.

(1)

W. Boushon m. p.,
predsednik.

Šolske knjige

za vse mestne (srednje in ljudske) kakor tudi za ljudske šole na deželi so na prodaj pri

O. Klerr-ovi udovi

pred škofijo hiš. šte. 6.